

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-31>

УДК 657.1

Лепетан І.М., Грішина І.О.

Вінницький національний аграрний університет

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ОДИН З ІНСТРУМЕНТІВ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. У статті висвітлено суть та важливість розробки на підприємстві облікової політики та її значення у системі управлінського обліку. Наведено визначення облікової політики відповідно до чинного законодавства та міжнародної практики. Обґрунтовано, що облікова політика щодо управлінського обліку підвищує ефективність управління підприємства, сприятиме оптимізації управлінської діяльності. Облікова політика є одним з основних документів, який встановлює правила ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. Виокремлено певні питання, щодо формування облікової політики власниками підприємств та її недооцінка бухгалтерами, як одного з основних інструментів оптимізації оподаткування, розглядається здебільшого формальне відношення. Досліджено суть облікової політики для цілей управлінського обліку підприємства. На основі проведеного дослідження зроблені певні відповідні висновки.

Ключові слова: облікова політика, управлінський облік, цілі управління, методичний аспект облікової політики, управління, розробка управлінської облікової політики, підприємство.

Lepetan Inna, Grishina Inna

Vinnytsia National Agrarian University

ACCOUNTING POLICY AS ONE OF THE TOOLS FOR MANAGING ACCOUNTING IN ENTERPRISE

Summary. The article highlights the essence and importance of development in accounting enterprise and its importance in the management accounting system. The definition of accounting policy in accordance with current legislation and international practice is given. It is substantiated that the accounting policy on management accounting increases the efficiency of management of the enterprise, will help to optimize management activity. Accounting policy is one of the main documents that establish the rules of accounting at the enterprise. Certain issues have been identified, with regard to the formation of accounting policy by business owners and its underestimation by accountants, as one of the main tools of tax optimization, is considered mostly formal. The essence of accounting policy for the purposes of management accounting of the enterprise is investigated. There is a certain specificity about the quality of accounting policies that need to be improved by certain criteria such as economic feasibility, objectivity, completeness of accounting policies, compliance with the goals of the company and accounting automation, the feasibility of accounting methods, the logic of the legislative base. The main purpose and main task of accounting policies is to adequately reflect the activity of the company to generate complete, objective and reliable information about it, which is useful for making effective economic decisions. It should be noted that the accounting policies have a significant impact on management accounting. Management accounting allows you to create and effectively use economic information to make and coordinate important management decisions, so the development of accounting policies as a tool to optimize management accounting is one of the main periods of the enterprise management system. Thus, having a well-grounded and deeply developed accounting policy with the wording of the essence of each part and direction is a significant component of the management accounting system of the present enterprise. It is determined that the task of accounting policy on management accounting is the formation of a suitable system of information support for making management decisions. On the basis of the conducted research certain relevant conclusions are made.

Keywords: accounting policy, management accounting, management goals, methodological aspect of accounting policies, management, development of management accounting policies, enterprise.

Постановка проблеми. Правильно та конретно сформована облікова політика суттєво впливає на ефективність управлінського обліку підприємства. Проте розробка та впровадження облікової політики є досить трудомістким процесом і не стала повноцінним інструментом організації обліку з метою забезпечення відповідною інформацією зовнішніх та внутрішніх її користувачів. Досить часто положення про облікову політику, що затверджене на підприємствах, майже повністю копіює сутність нормативних документів, при цьому повноцінно не розкриваючи особливості діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провівши паралель між практичною ефективністю та кількістю опублікованих наукових досліджень присвячених обліковій політиці, прослідковується той факт, що досить

багато вітчизняних науковців виявили зацікавленість темою збільшення обліковою політикою ефективності в системі управлінського обліку. Зокрема, серед представників українських науковців, які досліджували цю проблематику та здійснили вагомий внесок у розвиток складання облікової політики відображено у працях учених Р.А. Алборова, А.С. Бакаєва, Т.В. Барановської, М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, Ю.А. Вериги, Т.В. Войтенко, Г.Г. Кірейцева, В.Ф. Палія, М.С. Пушкара, В.В. Сопка, М.Т. Щирби та ін. Слід зауважити той факт, що нині відсутня єдина точка зору щодо основних аспектів формування та покращення обліковою політикою управлінського обліку на підприємстві, у зв'язку з цим дослідження щодо оптимізації управлінського обліку обліковою політикою потребують подальшого розвитку.

Метою статті є обґрунтування значення облікової політики в управлінському обліку на підприємстві та дослідження у системі управлінського обліку методичного та організаційного аспектів облікової політики, а також проаналізувати основні засади оптимізації облікової політики щодо управлінського обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування облікової політики, безпосередньо, на підприємстві викликане особливостями та специфікою його діяльності, які досить складно повноцінно відобразити в нормативних документах. На кожному підприємстві управлінський облік відображається по-різному, а ось облікова політика має свої характерні риси впливу на управління підприємством.

У Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», визначено облікову політику, як сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку і складання та подання фінансової звітності [2].

Таким чином відповідно до законодавства облікова політика не регламентується для цілей управлінського обліку, а створюється лише у внутрішній документації підприємства, і тільки адміністрацією даного господарюючого суб'єкта.

Відповідно до МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки», визначення облікової політики інтерпретується, як певні критерії, основи, угоди, правила і практика, прийняті господарюючим суб'єктом для підготовки і надання фінансової звітності [3].

Проаналізувавши вітчизняне та зарубіжне законодавство слід констатувати те, що у нас облікова політика аналізується в загальному до усіх об'єктів обліку. Водночас як за кордоном облікова політика відноситься до конкретного об'єкта обліку [6].

Оскільки облікова політика займає значне місце в управлінському обліку підприємства, тому потрібно розкрити її головні проблемні питання. Передусім, єдиного нормативно правового документа, який би розширено регулював питання структуризації, змісту та зміни облікової політики підприємств, на сьогодні не існує.

На теперішній час велика частка підприємств приділяють особливо велику увагу управлінському обліку, раніше підприємства використовували тільки фінансовий облік. Управлінський облік в основі виключно ґрунтується на внутрішніх стандартах підприємства.

Облікова політика – є не просто системою сукупностей різних способів ведення обліку на підприємстві, але і є основним вибором методики обліку, яка дає змогу застосовувати розбіжності варіації відображення фактів господарського життя. У широкому розумінні її можна визначити як управління обліком, а у вузькому – як сукупність способів ведення обліку (вибір підприємством конкретних методик ведення обліку) [1, с. 51].

У свою чергу облікова політика для цілей управлінського обліку законодавством не регламентується, а формується виключно адміністрацією підприємства у внутрішній документації. Як для цілей управлінського обліку, то мета облікової політики є досить відмінною від тих цілей, які застосовуються до бухгалтерського обліку. Адже відповідно до

певним інструментом контролю даного обліку на підприємстві У випадку, щодо управлінської мети, то це прийняття керівництвом підприємства ефективних та аргументованих рішень.

Безперечно, на підприємстві, облікова політика є головним інструментом управління бухгалтерським обліком. Проте сутність облікової політики виходить за межі цього процесу. Як інструмент управління облікова політика підприємства має виконувати такі функції:

- інформаційну, яка проявляється при аналізі форм фінансової звітності зовнішніми та внутрішніми користувачами;

- захисну, при аудиторських і податкових перевітках, вирішенні судових спорів, тощо;

- регулюючу, яка направлена на коректне відображення господарських процесів і зниження трудомісткості облікового процесу [4].

Облікова політика покращує методичний аспект управлінського обліку. Сьогодні з'являються переліки щодо вирішення питання, який метод оптимізації управлінського обліку є найбільш доцільним. Наприклад, методичний аспект облікової політики для цілей управлінського обліку включає лише деякі різновиди відображення господарських фактів в обліку, які передбачені певними нормативними документами, і самостійно створені підприємством способи, з огляду на особливості його діяльності та потреб управління.

Враховуючи важливість облікової політики в управлінському обліку підприємства, необхідно виокремити етапи її формування. На даний час, науковці не мають однієї стверджувальної думки щодо кількості етапів формування облікової політики. Однак, на нашу думку, їх має бути п'ять:

- визначення цілі та завдання облікової політики певного підприємства;

- визначення впливу неоднорідних елементів облікової політики на кінцевий результат в управлінському обліку та діяльності даного підприємства;

- структуризація додатків до наказу про облікову політику;

- остаточне погодження облікової політики та її документальне оформлення;

- безпосереднє введення облікової політики, інформування та ознайомлення з нею виконавців.

Втім, слід відмітити, що достатньо вагомим є створення облікової політики за етапами саме у вищевказаній послідовності. Адже кожен наступний етап взаємопов'язаний з попереднім. Таким чином, вони є певним послідовним зв'язком формування облікової політики на підприємстві.

В сучасному конкурентному середовищі потребує надійної системи управлінський обліку на підприємстві. Проте слід зазначити, що незважаючи на облікову політику на підприємстві для цілей управлінського обліку повинна передбачати:

- систему обліку витрат;

- метод обліку калькулювання і витрат собівартості продукції;

- перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції;

- робочий план рахунків витрат, доходів і фінансових результатів;

- перелік реєстрів управлінського обліку.

Коли підприємство формує стратегічні цілі управління, то у результаті правильного функціонування системи управлінського обліку, отримує:

– управлінські звіти за певний проміжок часу про результативні показники роботи підприємства, а також про діяльність його основних структурних підрозділів;

– розгляд впливу певних (внутрішніх і зовнішніх) чинників на результати роботи підприємства та діяльність його структурних підрозділів;

– планові та прогнозні ознаки на майбутнє.

Модернізація облікової політики має рухатися шляхом підвищення якості управлінського обліку. Відповідно щодо якості облікової політики, то до неї потрібно застосувати підвищення на покращення за такими критеріями, як: економічна доцільність, раціональність повнота. Відносно до якості облікової політики, то її необхідно покращувати по таких критеріях, як економічна доцільність, повнота, а також неупередженість облікової політики. Головні варіанти управлінського обліку, обрані підприємством при формуванні облікової політики, мають застосовуватися з 1 січня року, наступного за роком затвердження відповідного організаційно-розпорядчого документа.

Складовими аспектами облікової політики в Україні є:

1) теоретичні засади бухгалтерського обліку – базуються на загальнонаукових основах бухгалтерського обліку та основних законодавчих актах, що регулюють діяльність в цій сфері; також включають в себе основні принципи, дотримання яких є основою відображення в обліку господарських операцій;

2) методика – це сукупність методів та критеріїв оцінки, що регламентують облік основних засобів та малоцінних необоротних активів, запасів, фінансових інвестицій, розрахунків, забезпечень, доходів та витрат;

3) практика – включає в себе безпосереднє ведення обліку на вище перерахованих ділянках шляхом реєстрації в первинних документах та їх обробки; відображення господарських операцій

згідно діючого Плану рахунків; узагальнення інформації в облікових регістрах обраної форми обліку; організація внутрішнього контролю та взаємодії бухгалтерії з іншими службами господарюючого суб'єкта [5, с. 89].

Щодо якості облікової політики, то необхідно її підвищувати по таких критеріях, як економічна доцільність, об'єктивність, повнота облікової політики, відповідність цілям підприємства та автоматизації обліку, доцільність методів обліку, логічність законодавчої бази.

Висновки. Грунтуючись на вищевказаному, потрібно констатувати, що облікова політика здійснює вагомий вплив на управлінський облік. Управлінський облік дозволяє створювати і дієво користуватися економічною інформацією для прийняття та узгодження важливих управлінських рішень, тому розробка облікової політики як інструмента оптимізації управлінського обліку є одним з головних періодів постановки управлінської системи підприємства.

Визначено, що завданням облікової політики щодо управлінського обліку є формування базової системи інформаційного забезпечення для узгодження доцільних управлінських рішень

Отже, присутність конкретної та обґрунтовано складеної управлінської облікової політики з формуванням змісту кожного його елементу й напрямку – значний елемент системи управлінського обліку на сучасному підприємстві. Облікова політика, як для цілей управлінського обліку, потребує детальної підготовки, і усвідомлення того, що управлінський облік – це постійно конкретно діюча, сформована технологія, яка буде вимагати незмінного забезпечення і супроводу. Таким чином, наявність конкретно обґрунтованої та глибоко розробленої облікової політики з формулюванням сутності кожної його частини й напрямку – вагома складова системи управлінського обліку нинішнього підприємства.

Список літератури:

1. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку : підручник для студ. спец. «Облік і аудит» вищ. навч. закл. / За ред. Ф.Ф. Бутинця; 3-є вид., доп. і перероб. Житомир : Рута, 2002. 592 с.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV, зі змінами та доповненнями. Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.10.2019).
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 (МСБО 8) Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_020 (дата звернення: 05.10.2019).
4. Мулик Т.О. Облікова політика як інструмент управління оподаткуванням. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Випуск № 4. URL: <http://global-national.in.ua> (дата звернення: 23.10.2019).
5. Пархоменко В.М., Баранцев П.П. Реформування бухгалтерського обліку в Україні: Плани рахунків: загальний та спрощений. Регістри бухгалтерського обліку. Луганськ : «Футура» ДСД «Лугань», 2001. 464 с.
6. Коваль Л.В. Облікова політика в управлінні підприємством. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7048>

References:

1. Butinets, F.F. Organization of accounting: [textbook for students. spec. Accounting and Auditing teach. lock] / Edited F.F. Butinets; 3rd ed., Suppl. and recycling. Zhytomyr: Ruta, 2002. 592 p.
2. Pro buhalyterskui oblik ta finansovu zvitnist u Ukraini [About Accounting and Financial Reporting in Ukraine]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (accessed 15 Oct 2019).
3. Mizhnarodnui standart buhalyterskogo obliku 8 Oblikovi polituku, zminu u oblikovuch otsinkah ta pomulky [International Accounting Standard 8 Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_020 (accessed 5 Oct 2019).
4. Mulyk, T.O. Oblikova polityka yak instrument upravlinnya opodatkuvannyam. *Globalni ta nacionalni problemy ekonomiky*. 2015. Vypusk № 4, berezen 2015. URL: <http://global-national.in.ua> (accessed 23 Oct 2019).
5. Parkhomenko, V.M., & Barancev, P.P. Reformuvannja bukhghalytersjkogho obliku v Ukraini: Plany rakhunkiv: zaghaljnij ta sproshhenyj. Reghistry bukhghalytersjkogho obliku. Lughansjk: "Futura" DSD "Lughanj", 2001. 464 s.
6. Koval, L. (2019). Accounting policy in management enterprise. *Efektynna ekonomika*, vol. 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7048> (accessed 11 Oct 2019).